

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

ВИСНОВОК

на законопроекти про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення механізмів надання та реалізації права на користування надрами шляхом проведення аукціону (електронних торгів) та на умовах угоди про розподіл продукції (реєстр. № 15454) і про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення механізмів надання та реалізації права на користування надрами (реєстр. № 15454-1)

За дорученням Голови Верховної Ради України Комітет з питань екологічної політики та природокористування на своєму засіданні 24.09.2026 (протокол № 272) розглянув законопроекти про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення механізмів надання та реалізації права на користування надрами шляхом проведення аукціону (електронних торгів) та на умовах угоди про розподіл продукції (реєстр. № 15454), внесений народними депутатами України Бондаренком О.В. і Якименком П.В., а також про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення механізмів надання та реалізації права на користування надрами (реєстр. № 15454-1), внесений народним депутатом України Гриб В.О.

Метою прийняття обох законопроектів, згідно з пояснювальними записками до них, визначено удосконалення механізмів надання та реалізації права на користування надрами (у законопроекті реєстр. № 15454 конкретизовано шлях для цього – через проведення аукціону (електронних торгів) та на умовах угод про розподіл продукції), що дасть змогу покращити умови для залучення інвестицій, розвитку видобутку корисних копалин, та їх збагачення та (або) переробки, забезпечити сталість надрокористування, забезпечити проведення конкурсів з укладення угод про розподіл продукції (далі - УРП) щодо ділянок надр (родовищ корисних копалин) стратегічного та (або) критичного значення, створення належного правового механізму реалізації УРП, що сприятиме виконанню Плану України, адаптації законодавства України про надра до права ЄС, реалізації міжнародних угод. 13.07.2021 підписано Меморандум про взаєморозуміння між Європейським Союзом і Україною про стратегічне партнерство у сировинній галузі та відповідну дорожню карту заходів. Як відомо, у квітні 2024 року набрав чинності Регламент (ЄС) 2024/1252 Європейського Парламенту та Ради від 11.04.2024 щодо створення системи для забезпечення безпечного та сталого постачання критично важливої сировини,

який, зокрема, надає можливість брати участь у проєктах державам, які не є членами ЄС, у тому числі Україні. 28.10.2024 укладено Меморандум про взаєморозуміння між Урядом Сполучених Штатів Америки та Урядом України щодо співробітництва з метою посилення ланцюгів постачання у секторі критичних мінеральних ресурсів для енергетики, національної безпеки та економічного розвитку. Питання умов користування надрами та права на купівлю видобутку на ринкових комерційних умовах є також одним із ключових предметів Угоди між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки про створення Американсько-українського інвестиційного фонду відбудови, ратифікованої Законом України від 08.05.2025 № 4417-IX.

Основними завданнями законопроектів реєстр. №№ 15454 і 15454-1 є: удосконалення правового регулювання надрокористування та забезпечення гарантій інвесторам;

удосконалення законодавчого механізму надання у користування ділянок надр (родовищ) корисних копалин шляхом аукціону (електронних торгів) та на умовах угоди про розподіл продукції (крім вуглеводнів) у комплексі з раціональним використанням надр та здійсненням належних заходів для охорони довкілля;

удосконалення деяких земельних та інших питань, пов'язаних з реалізацією права на користування надрами.

Крім того, основним завданням законопроекту реєстр. № 15454-1 є удосконалення правового регулювання відносин спільної діяльності у сфері користування нафтогазоносними надрами з урахуванням припинення дії Господарського кодексу України.

Також законопроекти спрямовані на вирішення окремих практичних питань, пов'язаних із геологічним вивченням та промисловою розробкою ділянок нафтогазоносних надр, а також комплексного уточнення низки інших положень у сфері користування надрами для усунення недоліків у законодавстві техніко-юридичного характеру.

Досягти мети законопроектів передбачається, зокрема, шляхом внесення змін до Кодексу України про надра, Земельного кодексу України, Гірничого закону України, законів України "Про угоди про розподіл продукції", "Про нафту і газ", "Про регулювання містобудівної діяльності", "Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні", а законопроекту реєстр. № 15454-1 – також до Закону України "Про землеустрій".

Концептуальна та змістовна основа законопроекту реєстр. № 15454 була розроблена народними депутатами України спільно з Міністерством економіки та довкілля України.

Альтернативний законопроект реєстр. № 15454-1 повторює більшість положень основного законопроекту реєстр. № 15454. Відмінності альтернативного законопроекту стосуються врегулювання питань переоформлення спеціального дозволу на користування надрами на підставі

укладеної угоди про розподіл продукції, пропозиції щодо встановлення права надрокористувача передавати частину раніше розвіданого родовища корисних копалин для укладення угоди про розподіл продукції, а також регулювання переходу надрокористувача, що має спеціальний дозвіл на користування надрами, на угоду про розподіл продукції без конкурсу. Альтернативним законопроектом також пропонується передбачити можливості використання сервісних договорів (договорів інтенсифікації видобутку нафти і газу, ризикового підряду з геологічного вивчення та розробки нафтогазоносних надр), а також уточнити редакції змін до Земельного кодексу України, а також додаткові зміни до Законів України "Про землеустрій" та "Про регулювання містобудівної діяльності".

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України (далі – ГНЕУ) висловило щодо законопроектів низку зауважень і пропозицій.

Зокрема щодо законопроекту реєстр. № 15454 у висновку ГНЕУ зазначено зміни до:

Кодексу України про надра стосовно недосконалості визначення "ділянки надр", удосконалення редакції змін до статей 16, 17, 25¹ та пункту 5 розділу X "Перехідні положення";

Земельного кодексу України стосовно удосконалення редакції змін до статей 97, 100, 124¹, 157;

Закону України "Про угоди про розподіл продукції" стосовно виключення визначень значних (перспективних) та незначних запасів (покладів) корисних копалин (ресурсів), та удосконалення редакцій змін до статей 4, 6, 11, 17, 23, 24;

Гірничого закону України стосовно удосконалення редакції змін до його статті 24;

Закону України "Про нафту і газ" стосовно недосконалості визначення термінів "ділянка нафтогазоносних надр" та "родовище нафти і газу", удосконалення редакції змін до статей 11 і 13 та виключення частини 4 статті 29;

Закону України "Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні" удосконалення редакцій змін до статей 3, 7, 9 та 10.

Щодо законопроекту реєстр. № 15454-1 ГНЕУ відзначає, що більшість його положень збігаються за змістом з відповідними положеннями законопроекту реєстр. № 15454, тому зауваження до них також збігаються.

Проте альтернативний законопроект реєстр. № 15454-1 містить низку відмінностей від основного законопроекту щодо врегулювання питань переоформлення спеціального дозволу на користування надрами на підставі укладеної УРП; передбачення можливості використання сервісних договорів (договорів інтенсифікації видобутку нафти і газу, ризикового підряду з геологічного вивчення та розробки нафтогазоносних надр); встановлення права надрокористувача передавати частину раніше розвіданого родовища корисних копалин для укладення УРП; внесення змін до Закону України "Про землеустрій"

у частині рекультивації земель. Тому ГНЕУ надало додаткові зауваження до альтернативного законопроекту, зокрема, стосовно необхідності удосконалення редакції змін до статей 16¹, нової статті 16⁷ Кодексу України про надра, статті 102 Земельного кодексу України, а також статті 24 Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності".

За зверненням Комітету Прем'єр-міністр України доручив опрацювати обидва законопроекти Міністрам економіки та довкілля України, енергетики України, аграрної політики та продовольства України, фінансів України, юстиції України, Головам Державної служби геології та надр України, Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру, Державної служби України з питань праці, Державної податкової служби України та про результати проінформувати Комітет.

На виконання зазначених доручень було проаналізовано інформацію центральних органів виконавчої влади та Урядового порталу в мережі інтернет.

Так, Міністерство економіки та довкілля України підтримує законопроект реєстр. № 15454 з можливим урахуванням під час його підготовки до другого читання деяких положень законопроекту реєстр. № 15454-1, зокрема щодо узгодження положень Кодексу України про надра та Закону України "Про угоди про розподіл продукції" у частині внесення змін (переоформлення) до спеціального дозволу на користування надрами, можливості використання сервісних договорів, уточнення редакційних змін до Земельного кодексу України, додаткових змін до законів України "Про землеустрій" та "Про регулювання містобудівної діяльності" та за умови їх техніко-юридичного доопрацювання. У своїх пропозиціях Міністерство економіки та довкілля України також зазначає, що стосовно обох законопроектів доцільно запропонувати закріпити в Законі України "Про угоди про розподіл продукції" вимогу щодо включення до угод про розподіл продукції положень, визначених статтями VII та VIII Угоди між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки про створення Американсько-українського інвестиційного фонду відбудови, ратифікованої Законом України від 08.05.2025 № 4417-IX, що забезпечить узгодженість законодавчого регулювання з міжнародними зобов'язаннями України.

Міністерство енергетики України підтримує законопроект реєстр. № 15454 із зауваженнями щодо редакції змін до абзацу сьомого частини десятої статті 7 Закону України "Про угоди про розподіл продукції" та доповнення законопроекту положеннями про повноваження Кабінету Міністрів України стосовно затвердження Типової УРП. Законопроект реєстр. № 15454-1 Міністерство також підтримує із зауваженнями, додатково до висловлених щодо законопроекту реєстр. № 15454, про виключення слів "а саме шахт та рудників" після слів "підземним способом" по всьому тексту законопроекту, оскільки Міністерство вважає, що відповідні поняття визначені Гірничим законом України.

Міністерство аграрної політики та продовольства України не надало інформації щодо обох законопроектів.

За висновком Міністерства фінансів України обидва законопроекти потребують доопрацювання для врахування зауважень щодо положень податкового законодавства.

Міністерство юстиції України надало спільні зауваження та пропозиції до обох законопроектів, зокрема, щодо удосконалення термінології, а також редакції змін до статей 1, 16, 25¹, 34 та пункту 5 розділу X "Перехідні положення" Кодексу України про надра; статей 97, 124¹, 149, 157 Земельного кодексу України; статей 6, 8, 9, 11, 17, 23, 24, 31, 34 Закону України "Про угоди про розподіл продукції"; статей 11, 12, 19, 28, 30, 34 Закону України "Про нафту і газ"; статті 3 Закону України "Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні". Також додатково Міністерство надало зауваження і пропозиції до альтернативного законопроекту реєстр. № 15454-1 щодо положень, присутніх тільки в цьому документі, зокрема щодо відсутності потреби у новій статті 16⁷, некоректного посилання у ст. 16¹ стосовно передачі частини родовища під УРП у Кодексі України про надра, ризиків просторових помилок і накладення меж у Державному земельному кадастрі за відсутності фіксації координат ділянок у системі УСК-2000, дублювання вимог оцінки впливу на довкілля і техніко-юридичних правок.

Державна служба геології та надр України підтримує прийняття законопроекту реєстр. № 15454 та надає пропозиції та зауваження до редакції статей Кодексу України про надра, Земельного кодексу України, Гірничого закону України, законів України "Про угоди про розподіл продукції", "Про нафту і газ", "Про регулювання містобудівної діяльності", "Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні". Крім цього до законопроекту реєстр. № 15454-1 Державна служба геології та надр України надала додатково пропозиції та зауваження, зокрема, щодо редакції статей Закону України "Про землеустрій", виключення запропонованої до Кодексу України про надра статті 16⁷, права передачі частини раніше розвіданого родовища під УРП виключно за рішенням Кабінету Міністрів України та після затвердження розподілу запасів Державною комісією України по запасах корисних копалин.

Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру надала пропозиції та зауваження до обох законопроектів щодо удосконалення редакції змін до Земельного кодексу України, а також до законопроекту реєстр. № 15454 – щодо Закону України "Про угоди про розподіл продукції", а законопроекту реєстр. № 15454-1 – щодо Закону України "Про землеустрій".

Державна служба України з питань праці не заперечує проти загальної спрямованості обох законопроектів на удосконалення механізмів надрокористування і висловила низку зауважень і пропозицій щодо доопрацювання їх положень.

Державна податкова служба України підтримує із зауваженнями обидва законопроекти і надала пропозиції до них щодо положень податкового законодавства відносно майна, продукції, земле- та природокористування.

Крім того, Міністерство цифрової трансформації України надало зауваження та пропозиції до обох законопроектів щодо обов'язкового оприлюднення на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних.

Міністерство з відновлення, інфраструктури та транспорту України не має зауважень до законопроекту реєстр. № 15454.

Міністерство освіти і науки України не має пропозицій та зауважень до обох законопроектів.

Державна екологічна інспекція України підтримує прийняття законопроекту реєстр. № 15454 та надала пропозиції і зауваження до нього, які стосуються змін до Кодексу України про надра і змін до Закону України "Про нафту і газ".

До Комітету надійшов лист Асоціації газовидобувних компаній України, у якому висловлено вдячність за розроблення законопроекту реєстр. № 15454 та підтримано його прийняття у першому читанні за основу. У листі Асоціації також вказано щодо наявності предметних пропозицій до зазначеного законопроекту, що будуть направлені додатково до другого читання.

До Комітету також надійшов лист Європейської Бізнес Асоціації щодо підтримки прийняття у першому читанні (за основу) законопроекту реєстр. № 15454. Асоціація також вважає необхідним його подальше доопрацювання до другого читання.

У зазначених листах Асоціацій йдеться про необхідність доопрацювання до другого читання низки положень законопроекту реєстр. № 15454, зокрема, щодо вдосконалення механізмів державного контролю та процедурних аспектів укладання угод про розподіл продукції, а також деталізації відносин надрокористувачів із власниками землі та землекористувачами.

Крім того, до Комітету надійшли листи Всеукраїнської асоціації органів місцевого самоврядування "Асоціація міст України" щодо прийняття законопроектів реєстр. № 15454 та реєстр. № 15454-1 за основу з доопрацюванням їх положень під час підготовки до другого читання.

Також до Комітету надійшов лист Національної асоціації добувної промисловості України щодо підтримки змін до законодавства, запропонованих законопроектом реєстр. № 15454, до якого Асоціація надала пропозиції.

Серед пропозицій центральних органів виконавчої влади до текстів законопроектів (розділів, глав, статей, їх частин, пунктів, підпунктів, абзаців, речень) наявні такі, що не є предметом розгляду у першому читанні.

Враховуючи викладене, Комітет ухвалив висновок та прийняв рішення рекомендувати Верховній Раді України законопроект про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення механізмів надання та

реалізації права на користування надрами шляхом проведення аукціону (електронних торгів) та на умовах угоди про розподіл продукції (реєстр. № 15454), внесений народними депутатами України Бондаренком О.В. і Якименком П.В., за результатами його розгляду в першому читанні прийняти за основу, а законопроект про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення механізмів надання та реалізації права на користування надрами (реєстр. № 15454-1), внесений народним депутатом України Гриб В.О., відхилити.

При цьому в рамках доопрацювання законопроекту реєстр. № 15454 до другого читання пропонується, зокрема, після концептуального та техніко-юридичного доопрацювання низки положень законопроекту реєстр. № 15454-1, узгодити положення Кодексу України про надра та Закону України "Про угоди про розподіл продукції" у частині внесення змін (переоформлення) до спеціального дозволу на користування надрами та гарантій інвестора від змін до законодавства, закріплення дієвого механізму встановлення права користувача нафтогазоносними надрами передавати частину раніше розвіданого родовища корисних копалин (нафтогазоносних надр) для укладення угоди про розподіл продукції, можливості використання сервісних договорів, уточнення редакційних змін до Земельного кодексу України, додаткових змін до законів України "Про землеустрій" та "Про регулювання містобудівної діяльності", а також закріпити в Законі України "Про угоди про розподіл продукції", відповідно до пропозицій Міністерства економіки та довіллія України, вимогу щодо включення до угод про розподіл продукції положень, визначених статтями VII та VIII Угоди між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки про створення Американсько-українського інвестиційного фонду відбудови, ратифікованої Законом України від 08.05.2025 № 4417-IX.

Відповідно до частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України просити головуючого на пленарному засіданні під час розгляду законопроекту у першому читанні оголосити про необхідність внесення до тексту законопроекту змін, які не є предметом розгляду в першому читанні.

Співдоповідачем на пленарному засіданні із зазначеного питання визначено народного депутата України Якименка Павла Віталійовича.

Голова Комітету

О. БОНДАРЕНКО

